

سرشناسه:	عندلیب، محمد
عنوان و نام پدیدآور:	آداب اسلامی / محمد عندلیب.
وضعیت ویراست:	ویراست ۲.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	ج ۲؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک:	دوره: ۰-۱۹۱-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۲: ۰-۱۹۰-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	چاپ قبلی: سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور، ۱۳۷۸.
موضوع:	اخلاق اسلامی
موضوع:	<i>Islamic ethics</i>
رده بندی کنگره:	۱۳۹۶ آ۴۸۶۷۵الف/۸/ BP۲۴۷
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۶۱
شماره کتابشناسی ملی:	۴۷۴۱۶۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آداب اسلامی (۲)
مؤلف: محمد عندلیب
چاپ پنجم (ویراست جدید): ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق
ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۴۵۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

مراکز پخش

ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛ تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی/۱۰۵) ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵	ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶
ایران، قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم واحد ۳۰۸. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۰۲	
 http://buy-pub.miu.ac.ir/	 https://telegram.me/pub_almostafa
 http://pub.miu.ac.ir	 miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- صفحه آرا: محمد خسرویگی
- ناظر فنی: محمدباقر شکری

آداب اسلامی (۲)

محمد عندلیب

مرکز بین المللی
ترجمہ و نشر
المصطفیٰ ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعه المصطفی علیه السلام العالمیه» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

مقدمه	۱۳
درس اول: فضیلت علم و عالم در اسلام (۱)	۱۵
ارزش دانش و دانشمند در قرآن	۱۵
ارزش دانش و دانشمند در کلام پیامبر اکرم ﷺ	۱۷
ارزش دانشجو و تحصیل دانش در کلام پیامبر اکرم ﷺ	۱۹
درس دوم: فضیلت علم و عالم در اسلام (۲)	۲۳
اهمیت و ارزش علم و عالم در گفتار اهل بیت علیهم السلام	۲۳
برتری دانشمند بر عابد	۲۶
جهت‌گیری در کسب دانش از دیدگاه رهبران اسلام	۲۸
درس سوم: آداب و وظایف مشترک میان استاد و دانشجو (۱)	۳۳
وظایف مشترک استاد و دانشجو	۳۳
۱. اخلاص	۳۳
راه رسیدن به اخلاص در نیت	۳۵
درس چهارم: آداب و وظایف مشترک میان استاد و دانشجو (۲)	۴۱
۲. عمل به علم	۴۱
درس پنجم: آداب و وظایف مشترک میان استاد و دانشجو (۳)	۵۱
۳. پرهیز از غرور علمی	۵۱
۴. توکل	۵۲
۵. تقوا و تهذیب نفس	۵۴
۶. حسن خلق	۵۵

- ۵۶..... ۷. عفت نفس و مناعت طبع.....
- ۵۷..... ۸. حفظ شعارهای دینی.....
- ۵۹..... درس ششم: وظایف استاد (۱).....
- ۵۹..... وظایف استاد نسبت به خود.....
- ۶۷..... درس هفتم: وظایف استاد (۲).....
- ۶۷..... وظایف استاد نسبت به شاگردان.....
- ۷۵..... درس هشتم: وظایف استاد (۳).....
- ۷۵..... وظایف استاد در کلاس درس.....
- ۸۳..... درس نهم: وظایف دانشجویان (۱).....
- ۸۳..... وظایف دانشجو نسبت به خود.....
- ۸۶..... وظایف دانشجویان نسبت به استاد.....
- ۹۱..... درس دهم: وظایف دانشجویان (۲).....
- ۹۱..... وظایف دانشجویان در کلاس درس.....
- ۹۴..... آداب سکونت در خوابگاه.....
- ۹۹..... درس یازدهم: ازدواج.....
- ۹۹..... جایگاه ارزشی ازدواج.....
- ۱۰۲..... فواید ازدواج.....
- ۱۰۹..... درس دوازدهم: حقوق زوجین.....
- ۱۰۹..... وظایف زن نسبت به شوهر.....
- ۱۱۳..... وظایف مرد نسبت به همسرش.....
- ۱۱۷..... درس سیزدهم: فضیلت کسب و کار.....
- ۱۱۷..... دسته اول.....
- ۱۲۱..... دسته دوم.....
- ۱۲۷..... درس چهاردهم: آداب کسب و کار.....
- ۱۲۷..... آشنایی با احکام شرعی.....
- ۱۲۸..... پرهیز از احتکار.....
- ۱۳۰..... دعا و ذکر.....

- ۱۳۱..... پرهیز از سوگند و ستایش کالا
- ۱۳۳..... بیان عیوب
- ۱۳۳..... انصاف
- ۱۳۴..... رعایت حال ضعیفان
- ۱۳۵..... پرهیز از تقلب
- ۱۳۷..... درس پانزدهم: پاکیزگی و آراستگی (۱)
- ۱۳۸..... نظافت جسم
- ۱۳۹..... آداب حمام
- ۱۴۲..... نظافت و آراستگی لباس
- ۱۴۷..... درس شانزدهم: پاکیزگی و آراستگی (۲)
- ۱۴۷..... مسواک زدن
- ۱۴۹..... ۱. فواید مسواک
- ۱۵۰..... ۲. کیفیت مسواک زدن
- ۱۵۱..... کوتاه کردن و مرتب کردن مو
- ۱۵۳..... کوتاه کردن ناخن
- ۱۵۷..... درس هفدهم: پاکیزگی و آراستگی (۳)
- ۱۵۷..... استعمال بوی خوش
- ۱۶۰..... نظافت منزل و محیط زیست
- ۱۶۳..... پاکیزگی محیط
- ۱۶۷..... درس هجدهم: آداب تخیلی
- ۱۶۷..... دوری از مردم
- ۱۶۸..... حفظ عورت
- ۱۶۹..... جهت نشستن
- ۱۷۰..... ترک کلام
- ۱۷۱..... سایر آداب
- ۱۷۵..... درس نوزدهم: آداب خوردن و آشامیدن (۱)
- ۱۷۵..... حلال و پاک بودن غذا
- ۱۷۶..... شستن دست‌ها

۱۷۸	چگونگی نشستن بر سر سفره .....
۱۷۹	شروع کردن با نام خدا .....
۱۸۰	نیت غذا .....
۱۸۱	نحوه آغاز در تناول غذا .....
۱۸۳	درس بیستم: آداب خوردن و آشامیدن (۲) .....
۱۸۳	چگونگی غذا خوردن .....
۱۸۵	پرهیز از پرخوری .....
۱۸۸	تناول غذا به صورت جمعی .....
۱۸۹	آداب غذا خوردن گروهی .....
۱۹۳	درس بیست و یکم: عبادت .....
۱۹۳	عبادت، هدف آفرینش و بعثت .....
۱۹۵	حقیقت عبادت و بندگی .....
۱۹۶	عبادت آگاهانه .....
۱۹۷	انگیزه‌های عبادت .....
۱۹۸	انواع عبادت .....
۲۰۱	درس بیست و دوم: فضیلت نماز .....
۲۰۱	نماز در قرآن .....
۲۰۲	نماز در کلام رسول خدا ﷺ .....
۲۰۴	نماز در گفتار ائمه اطهار علیهم‌السلام .....
۲۰۹	درس بیست و سوم: آداب نماز .....
۲۰۹	رعایت شرایط و اجزاء .....
۲۰۹	ادب حضور .....
۲۱۱	نشاط و عشق .....
۲۱۲	خشوع .....
۲۱۳	حضور قلب .....
۲۱۳	بزرگداشت نماز .....
۲۱۴	رعایت اول وقت .....
۲۱۵	آراستگی .....
۲۱۵	شرکت در جماعت .....

۲۱۷.....	درس بیست و چهارم: فضیلت روزه
۲۱۷.....	پاداش روزه توسط خداوند
۲۱۹.....	سپر بودن روزه
۲۱۹.....	علت روزه
۲۲۱.....	آثار معنوی روزه
۲۲۲.....	حد روزه
۲۲۵.....	درس بیست و پنجم: فضیلت قرآن
۲۲۵.....	فضیلت قرآن
۲۲۶.....	فضیلت تلاوت قرآن
۲۲۷.....	فضیلت تعلیم و تعلم قرآن
۲۲۹.....	فضیلت فهم و حفظ قرآن
۲۳۱.....	گوش فرا دادن به قرآن
۲۳۳.....	درس بیست و هشتم: آداب تلاوت قرآن
۲۳۳.....	آداب ظاهری قاری
۲۳۴.....	مکان قرائت
۲۳۵.....	مقدار تلاوت
۲۳۶.....	استعاذه و تسمیه
۲۳۶.....	ترتیل
۲۳۷.....	صدای زیبا
۲۳۷.....	حزن و خشوع
۲۳۸.....	تدبر
۲۳۹.....	تلاوت از روی مصحف
۲۴۱.....	درس بیست و نهم: ارزش و جایگاه دعا و زیارت
۲۴۱.....	جایگاه دعا
۲۴۴.....	ارزش و اثر دعا از دیدگاه اسلام
۲۴۵.....	زیارت اولیای الهی
۲۴۹.....	درس بیست و هشتم: آداب دعا و زیارت
۲۴۹.....	آداب دعا
۲۴۹.....	۱. شناخت خدا

- ۲۴۹ ..... ۲. امیدواری به خدا
- ۲۵۰ ..... ۳. ناامیدی از سایر اسباب
- ۲۵۰ ..... ۴. حضور قلب
- ۲۵۱ ..... ۵. تضرع و زاری
- ۲۵۱ ..... ۶. شروع دعا با نام خدا
- ۲۵۱ ..... ۷. ثناء و تمجید
- ۲۵۲ ..... ۸. درود بر پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام
- ۲۵۲ ..... ۹. توسل به پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام
- ۲۵۲ ..... ۱۰. اقرار به گناه
- ۲۵۳ ..... ۱۱. پاکیزگی کسب و خوراک
- ۲۵۳ ..... ۱۲. پافشاری
- ۲۵۴ ..... ۱۳. اجتماع در دعا
- ۲۵۴ ..... ۱۴. عمل همراه دعا
- ۲۵۴ ..... ۱۵. دعاهای وارده
- ۲۵۵ ..... آداب زیارت
- ۲۵۵ ..... ۱. غسل و پاکیزگی
- ۲۵۵ ..... ۲. ایستادن رو به قبله
- ۲۵۵ ..... ۳. رعایت ادب
- ۲۵۵ ..... ۴. زیارت‌های وارد شده
- ۲۵۵ ..... ۵. نماز زیارت
- ۲۵۵ ..... ۶. قرائت قرآن
- ۲۵۷ ..... درس بیست و نهم: انگیزه‌ها و فواید سفر
- ۲۵۷ ..... انگیزه‌های پسندیده سفر
- ۲۵۷ ..... ۱. کسب علم
- ۲۵۹ ..... ۲. حفظ دین
- ۲۶۰ ..... ۳. حج و زیارت
- ۲۶۰ ..... ۴. کسب معاش
- ۲۶۱ ..... فواید سفر

۲۶۵.....	درس سی‌ام: آداب و اخلاق سفر.....
۲۶۵	انتخاب همسفر.....
۲۶۶	پرداخت حقوق.....
۲۶۶	تهیه و توشه.....
۲۶۷	ذکر و دعا.....
۲۶۸	صدقه.....
۲۶۹.....	مروت و سازگاری.....
۲۷۰.....	آوردن هدیه.....

مقدمه

پیامبر گرامی اسلام و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام، با تحقق بخشیدن به اصول علمی قرآن کریم، پایه‌های انقلاب فرهنگی شگرف و سترگ اسلام عزیز را در جامعه بشری بنیان نهادند، و در این راه به تربیت فرزاندگانی شریعت‌شناس و پاکدامن مبادرت ورزیدند، تا جامعه عمل بر معارف آن پیوشانند و در راه ترویج و آموزش آن، به کسانی که توانایی حمل بار سنگین آن را دارند، از هیچ کوششی دریغ نوزند.

اکنون با همه فشارها و نابسامانی‌هایی که ستمگران و استعمارگران، درباره روحانیت و حوزه علمیه روا داشته‌اند تا ریشه آن را از بن درآورند، یا آن را از رشد و تعالی بازداشته، از مسیر درست خود منحرف سازند، این نهاد مقدس همچنان استوار و سرفراز ایستاده است، و مسیر خود را به سمت بالندگی و کمال ادامه می‌دهد.

این بنیاد توانمند علمی و فرهنگی، در طول دوره‌های حیات خود نیاز نسل‌های مختلف را برآورده کرده و همچنان در هدایت بشر و پاسخگویی به سؤالات و شبهات دوستان و دشمنان خود، موفق بوده است.

امروزه حوزه‌های علمیه، با ویژگی‌های زیر ارزیابی می‌شوند:

۱. اهمیت دادن به تمامی کرانه‌های علوم و معارف اسلامی و پژوهش بی‌وقفه و تلاش علمی و پی‌گیر در یک رشته‌های آن.
۲. نوآوری و بازبینی پیایی در روش‌های تدریس و تألیف کتاب‌های درسی به تناسب نیازهای روز و به‌میزان پیشرفت علمی و ویژگی نوآوری، در کنار ژرف‌نگری و

حفظ اصالت و ارتباط آن با میراث گرانسنگ اسلامی.

۳. آگاهی از مسائل و موضوعات روز و تصدی مسئولیت پاسخگویی به شبهات و نیازهای جدید با تکیه بر اصول علمی قرآن و مبانی استوار عقل و هماهنگ با مقتضیات زمان و حتی پیشاپیش آن.

در همین راستا سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور، با بهره‌گیری از پژوهش‌های گسترده پژوهشگران و مؤلفان برجسته، برنامه درسی جدیدی را در نظام آموزشی و روش‌های تدریس و تألیف کتاب‌های درسی خود پی‌ریزی کرده و موارد زیر را در آنها در نظر گرفته است.

۱. رعایت اهداف آموزشی هر درس، بر اساس برنامه پیش‌بینی شده برای هر واحد درسی؛

۲. رعایت سطح علمی دانشجویان در یک یک مراحل درسی؛

۳. رعایت پیوستگی و تناسب بین کتاب‌های درسی یک ترم و پرهیز از افراط و تفریط در ارائه مطالب؛

۴. رعایت اصول تدوین و تألیف کتاب‌های درسی.

کتاب حاضر، یکی از کتاب‌های این مجموعه درسی است که به منظور آشنایی با آداب اسلامی و برای چهار واحد از دوره تمهیدی تألیف شده است. بدین وسیله از کلیه کسانی که در این راستا، و آماده‌سازی آن تلاش نموده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

واحد تدوین کتب درسی